

E. GANGL:

Neodrešena domovina.

1.

ne 10. oktobra 1920 se je končalo na Koroškem ljudsko glasovanje (plebiscit) o tem, ali naj ostane Koroška sestavni del Jugoslavije, ali pa naj se združi z Nemško Avstrijo. Za Jugoslavijo je bilo oddanih 15.278 glasov (t. j. 41%), za Nemško Avstrijo 22.025 glasov (t. j. 59%). Nemška Avstrija je torej dobila 6747 glasov večine. Koroško smo izgubili.

2.

Slovenci smo imeli do plebiscita na Koroškem 85 šol, in sicer 3 meščanske in 82 ljudskih. Vanje je hodilo 6507 dečkov in 6334 deklic, skupaj 12.841 otrok, ki jih je poučevalo 146 učiteljev in 107 učiteljic, skupaj 253 učnih oseb. Vsej tej slovenski mladini preti sedaj nevarnost, da je ne pogoltne val nemštva. Pomislimo, da je bilo pod prejšnjo nemško avstrijsko vlado na Koroškem 18.000 slovenskih otrok brez slovenskih šol in brez slovenskega učiteljstva! To je bila naša — pravica!

3.

Mesec dni pozneje — dne 10. novembra 1920 — se je odločila usoda naših primorskih bratov. V Santi Margheriti (pri Sveti Marjeti) v Italiji so se zbrali na posvetovanje odposlanci italijanske in jugoslovenske vlade in so se domenili, da ostane pod Italijo najlepši del jugoslovenske zemlje in najzavednejši del jugoslovenskega naroda: Trst, Gorica, Reka, Zader, Pula, Postojna, Vipava, Idrija... Vse, vse! Vsi, vsi!... Preko šeststotisoč Jugoslovenov — preko šeststotisoč naših bratov in sestrá!

4.

Naša srca so zatrepetalá od bolesti, ko sta padla na nas ta dva silna, kruta udarca — drug hujši in jačji od drugega. Po vsej naši zemlji so se shajale ljudske množice na zborovanja, kjer so odločno, jasno in močato ugovarjale proti krivici, ki nas je tako brezobzirno doletela. Naš narod, ki živi v svobodni svoji domovini, je slovesno prisegel, da svojih neodrešenih bratov in sestrá nikoli ne pozabi. Primorje in Koroško sta bili naša last in naša last ostaneta! Njiju osvoboditev živi v našem pričakovanju in pride z našim delom!

5.

Narod se je zbral na posvetovanje tudi v Splitu. Pri tej priliki je govoril pesnik Katalinić-Jeretov. Govoril je tako: „Bratje, nisem hotel govoriti, težka bol mi jemlje besedo, ker sem iz onega neodrešene kraja, iz izmučene Istre, kjer nam je zamrknilo solnce. Propadla nam je mučeniška Istra s solčno Liburnijo, ovenela je cvetoča Gorica, Zoraničev Zader, biser Reka, rojstni kraj Erazma Barčiča. Jok me sili ob misli, kako je naš narod v teh krajih potrpljivo čakal dve temni leti na dan osvoboditve. V čvrsti veri v pravico sveta se je pripravljajl mučenik, da zapali na Učki, na Snežniku in na Triglavu velik kres v proslavo venčanja s srečo in svobodo! Toda pravica sveta je ugasnila sveto iskro, ki je imela bukniti v velik plamen. V žalost so se zavila naša sela, ugasnil je naš plamen, ali vi, bratje, zapalite drugi plamen v svojih srcih za neosvobojene brate! Najlepše boste gojili sveti plamen za nas, ako se združite v svoji svobodi, da v miru, v slogi, v ljubezni gradite naš novi dom, da bo močan in nepremagljiv. Moja beseda naj bo beseda ljubezni in ne mržnje! Ljubite se v mislih na nas, bodite ena čvrsta falanga, imejte pred očmi pravico sveta! Vsa Evropa naj vidi, da ste si zapisali v dno srca neminljiv spomin na neodrešene brate. Zadiviti morate svet s svojim delom pod svobodno streho. Kadar boste močni in složni, potem vas začne spoštovati Angleška in Francoska, pa tudi sama Italija. V vaši slogi je naša rešitev! Plamen sile v vašem svobodnem domu iznova zaneti preprečeno iskro na Učki, na Snežniku in na Triglavu in dvigne se nov kres na naših svetih Brdih, vstane svobodna zora vašim neodrešenim bratom, ki čakajo Petra Mrkonjića. V tem imenu: Živela Jugoslavija, živel kralj Peter, živel regent Aleksander!“

6.

Lepe, prelepe besede! Naj odmevajo od srca do srca po vsej naši zemlji! Naj se lijejo kakor veletok od višav v nižine, da jih čuje in sprejme vase vsaka poštena jugoslovenska duša! Predvsem pa ti, mladina, ki ti plavajo pogledi v daljave — v ono sijajno dobo naše bodočnosti, ko bomo vsi Jugosloveni združeni pod eno streho — v eni edinostveni in nerazdružni očetnjavi! V tisto dobo naše silne in slavne bodočnosti stopajo tvoji koraki! Bog z vami! —

7.

In pomnite, da je leta 1870. ranilo nemško orožje v srce ponosno Francijo. Uplenilo jej je Alzacijo-Loreno. Ves francoski narod je dolga

leta hrepenel po svoji ugrabljeni lasti. Od dedov je prehajala na vnuke dediščina razboljene narodove duše, dokler ni leta 1918. maščeval meč, kar je meč vzel. Francija ima zopet svojo Alzacijo-Loreno! Tak je nauk zgodovine!

8.

Prvič: Krepite si duha! Polnite ga z lepoto in resnico! Polnite ga z znanjem! V vaših prsah bodi neizčrpna zakladnica vrlin in kreposti, čednosti in plemenitosti! Ne bodite bojazljivi, malodušni, plašni in brezupni! Na trdnem temelju znanja in omike naj se razvija, dviga in raste vaše notranje bogastvo! Nebo naj gleda na vas z milostnim očesom in naj blagoslavlja vaše misli, da se izlijejo v krepostna dejanja!

9.

Drugič: Krepite si telo! Bodite jakih mišic, ponosne hoje, čvrstih pesti, zdravi in lepi, mladi in veseli! Pogum vam bodi brat, sreča junaška vam bodi sestra! Jasno naj vam gleda živo oko v veliki, prekrasni jugoslovenski svet, ki je vaša last danes in jutri in vekomaj! S svojimi rokami ga obdelujte, s svojim neumornim delom dvigajte na belj dan njegove neizmerne dragocenosti, da mu bo slava in moč, veličina in lepota sijala daleč na vse strani! Vaš korak — možat, značajan, zaveden in junaški — pa naj stopa po ravni cesti življenja naprej, naprej!...

10.

Tretjič in prvič in zadnjič: Ljubite svojo domovino, ljubite to, ki je že svobodna, ljubite še bolj ono, ki je neodrešena! Ljubezen brez dejanja je mrtva — beseda kot jek, ki se izgubi v gluhi daljavi! Ljubezen domovinska bodi izvor vsakemu vašemu dejanju! Te ljubezni ne oskrnite nikoli niti s samo grdo mislijo! Karkoli storiš, četudi v samoti, bodi tako, kakor bi te dejanja ne bilo sram storiti vpričo vsega sveta! Iz mladega rodu raste tista nepremagljiva sila, ki nekoč osvobodi neodrešeno domovino! Ljubite svoje zaslužnjene brate in sestre — ljubite Jugoslavijo, kakršna živi v našem pričakovanju!

— Domovina, vedno mislim náte
in na neosvobojene brate! —

